

T.C.
YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM FAKÜLTESİ
TEMEL EĞİTİM BÖLÜMÜ
SINIF EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

EĞİTİM KURUMLARINDA GÖZLEM DERSİ UYGULAMA KILAVUZU

2026

I. DERS ÖNCESİ SÜREÇ

Bu bölüm, Eğitim Kurumlarında Gözlem dersinin uygulama süreci başlamadan önce **öğretmen adaylarının, danışman öğretim elemanlarının ve gözlem yapılan eğitim kurumlarındaki öğretmenlerin** dersin amacı, işleyişi, tarafların sorumlulukları ve gözlem sürecinde uyulması gereken etik ve mesleki ilkeler hakkında ortak bir anlayış geliştirmelerini sağlamak amacıyla hazırlanmıştır.

Dersin verimli bir biçimde yürütülebilmesi; öğretmen adayının gözlem sürecine hazırlıklı katılmasına, danışman öğretim elemanının gözlem çalışmalarını dersin amaçları doğrultusunda yönlendirmesine ve gözlem yapılan sınıfın öğretmeninin öğretmen adayına gerçek eğitim ortamını tanıma fırsatı sunmasına bağlıdır. Bu nedenle gözlem uygulamaları başlamadan önce bu bölümün tüm paydaşlar tarafından incelenmesi önerilmektedir.

1.1. Kılavuzun Amacı ve Kullanımı

Bu kılavuz, Eğitim Kurumlarında Gözlem dersinin dönem boyunca planlı, sistematik ve ortak bir çerçevede yürütülmesini sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Kılavuz; yalnızca öğretmen adaylarının yerine getirmesi gereken görevleri açıklayan bir belge değil, aynı zamanda dersin yürütülmesinde görev alan **öğretmen adayı, danışman öğretim elemanı ve gözlem yapılan sınıfın öğretmeni** arasındaki iş birliğini destekleyen bir rehber niteliğindedir.

Kılavuz üç temel bölümden oluşmaktadır:

I. Ders Öncesi Süreç: Dersin amacı ve yapısı, tarafların görev ve sorumlulukları, gözlemin temel ilkeleri ile etik ve mesleki davranışlara ilişkin açıklamaları içerir.

II. Ders Süreci: Dönem boyunca gerçekleştirilecek teorik çalışmaların, haftalık hazırlıkların, kurum ve sınıf gözlemlerinin ve gözlem sonrası çalışmaların nasıl yürütüleceğini açıklar.

III. Ders Sonrası Süreç ve Değerlendirme: Öğretmen adaylarının hazırlayacağı belgelerin düzenlenmesi ve teslimi ile ara sınav ve final değerlendirme süreçlerine ilişkin esasları içerir.

Kılavuzun eklerinde ise ders kapsamında kullanılacak gözlem formları, rapor şablonları, değerlendirme araçları ve gerekli diğer belgeler yer almaktadır. Öğretmen adaylarının yalnızca kendilerine verilen haftalık görevi değil, görevin içinde bulunduğu bütün süreci anlamaları; danışman öğretim elemanı ve gözlem yapılan sınıfın öğretmeninin ise öğretmen adayından hangi çalışmaların beklendiğini bilmeleri önemlidir. Bu nedenle kılavuzun ilgili bölümleri dönem boyunca gereksinim duyuldukça yeniden incelenmelidir.

1.2. Dersin Amacı

Eğitim Kurumlarında Gözlem dersinin temel amacı, sınıf öğretmeni adaylarının eğitim kurumlarını ve ilkokullardaki eğitim-öğretim süreçlerini gerçek ortamlarında sistematik biçimde gözlemlemelerine;

lisans eğitimlerinde edindikleri kuramsal ve mesleki bilgileri gözlemledikleri uygulamalarla ilişkilendirmelerine ve öğretmenlik mesleğine ilişkin farkındalık geliştirmelerine olanak sağlamaktır.

Ders kapsamında öğretmen adaylarının eğitim kurumunu yalnızca derslerin gerçekleştirildiği bir ortam olarak değil; yönetim, öğretmen, öğrenci, fiziksel çevre, sosyal ilişkiler ve eğitim-öğretim süreçlerinin bir arada bulunduğu bütüncül bir yapı olarak incelemeleri beklenmektedir.

Bu doğrultuda öğretmen adaylarının;

- farklı eğitim kurumlarının (köy okulları, özel okullar vb.) yapı ve işleyişini tanımaları,
- okulun fiziksel, sosyal ve eğitsel özelliklerini incelemeleri,
- ilkokulda yürütülen farklı derslerin öğretim süreçlerini gözlemlemeleri,
- öğretmenlerin öğretimi planlama ve yürütme biçimlerini incelemeleri,
- öğrencilerin öğrenme sürecine katılımlarını ve sınıf içi etkileşimleri gözlemlemeleri,
- gözlemlerini eğitim bilimleri ve alan eğitimi kapsamında edindikleri bilgilerle ilişkilendirmeleri,
- gözlem verilerinden hareketle eğitimsel çıkarımlarda bulunmaları,
- farklı eğitim ortamları ve uygulamalar üzerine düşünceleri ve
- kendi gelecekteki öğretmenlik uygulamalarına ilişkin mesleki farkındalık geliştirmeleri

amaçlanmaktadır.

Gözlem uygulamalarının amacı öğretmenleri, öğrencileri veya eğitim kurumlarını **başarılı-başarısız, yeterli-yetersiz ya da doğru-yanlış** biçiminde sınıflandırmak değildir. Öğretmen adaylarından beklenen; gördükleri uygulamaları mümkün olduğunca somut biçimde kaydetmeleri, bu uygulamaların gerçekleştiği koşulları dikkate almaları, gözlemlerini mesleki bilgileri doğrultusunda analiz etmeleri ve kendi öğretmenlik gelişimleri açısından anlamlandırmalarıdır.

1.3. Dersin Yapısı ve Genel İşleyişi

Eğitim Kurumlarında Gözlem dersi, **teorik çalışmalar ile gerçek eğitim ortamlarında gerçekleştirilecek gözlem uygulamalarının birbirini tamamlayacak biçimde yürütülmesi** esasına dayanmaktadır.

Dersin teorik boyutunda öğretmen adaylarının gerçekleştirecekleri gözlemlere hazırlanmaları sağlanır. Gözlenecek kurum, ders veya öğretim sürecine ilişkin temel bilgiler ele alınır; haftanın gözlem odağı açıklanır ve gözlem sırasında dikkat edilmesi gereken noktalar üzerinde durulur.

Uygulama boyutunda ise öğretmen adayları farklı eğitim kurumlarında ve sınıf ortamlarında sistematik gözlem gerçekleştirir. Öğretmen adaylarının yalnızca sınıfta gerçekleşen olayları izlemeleri değil, ilgili

haftanın amacı doğrultusunda belirli durumlara odaklanmaları ve gözlemlerini kayıt altına almaları beklenir.

Ders kapsamında temel olarak aşağıdaki süreç izlenir:

Hazırlık → Teorik Ders → Gözlem → Gözlem Kaydı/Raporlama → Paylaşım ve Değerlendirme

Bu süreç dönem boyunca farklı gözlem konuları üzerinden tekrar edilir. Böylece öğretmen adayının gözlem becerisinin dönem ilerledikçe daha sistematik ve analitik bir yapıya dönüşmesi amaçlanır.

Ders kapsamında ilkokullardaki farklı derslerin öğretim süreçlerinin yanı sıra farklı özelliklere sahip eğitim kurumlarının da gözlemlenmesi planlanabilir. Her gözlem uygulamasına ilişkin ayrıntılı açıklamalar kılavuzun “**Ders Süreci**” bölümünde haftalık olarak sunulmaktadır.

Eğitim Kurumlarında Gözlem dersinin 14 haftalık ayrı bir ders olarak yapılandırılmasının temel gerekçesi, öğretmen adaylarının doğrudan öğretim sorumluluğu üstlenmeden önce eğitim kurumlarını, sınıf ortamlarını ve öğretim süreçlerini sistematik ve analitik bir bakış açısıyla incelemelerine olanak sağlamaktır. Ders kapsamında edinilen gözlem, analiz, kuram–uygulama ilişkisi kurma ve mesleki yansıtma becerilerinin, öğretmen adaylarının ilerleyen dönemlerde yer alacakları Öğretmenlik Uygulaması derslerine daha hazırlıklı başlamalarına katkı sağlaması beklenmektedir.

1.4. Dersin Paydaşları ve Sorumlulukları

Eğitim Kurumlarında Gözlem dersi, üniversite ile gözlem yapılan eğitim kurumları arasındaki iş birliğine dayanmaktadır. Dersin amaçlarına ulaşabilmesi için öğretmen adayı, danışman öğretim elemanı ve gözlem yapılan sınıfın öğretmeninin süreç içerisindeki rollerinin açık olması önemlidir.

1.4.1. Öğretmen Adayının Sorumlulukları

Öğretmen adayı;

- dersin amacı, işleyişi ve değerlendirme süreci hakkında bilgi edinir,
- her hafta yapılacak gözleme ilişkin kılavuz bölümünü önceden inceler,
- danışman öğretim elemanı tarafından verilen gözlem öncesi hazırlıkları tamamlar,
- belirlenen gün ve saatlerde gözlem yapılacak eğitim kurumunda hazır bulunur,
- eğitim kurumunun çalışma düzenine ve kurallarına uyar,
- gözlem yapılan sınıfın doğal işleyişini mümkün olduğunca bozmayacak biçimde hareket eder,
- ilgili haftanın amacı doğrultusunda sistematik gözlem yapar,
- gözlemlerini somut ve gözlenebilir durumlara dayalı biçimde kaydeder,
- gözlem sırasında **kişisel mahremiyet ve gizlilik** ilkelerine dikkat eder,
- gerekli görülmedikçe eğitim-öğretim sürecine müdahale etmez,

- gözlem sonrasında kendisinden beklenen form, rapor veya diğer belgeleri hazırlar,
- gözlemlerini teorik derste edindiği bilgilerle ilişkilendirir,
- sınıf içi paylaşım ve değerlendirme süreçlerine katılır,
- hazırladığı belgeleri belirtilen süre ve biçimde danışman öğretim elemanına teslim eder.

Öğretmen adayının eğitim kurumunda bulunduğu süre, aynı zamanda öğretmenlik mesleğinin çalışma kültürünü gözlemlediği bir mesleki öğrenme sürecidir. Bu nedenle öğretmen adayından davranış, iletişim, zaman yönetimi ve sorumluluk açısından öğretmenlik mesleğine uygun bir tutum sergilemesi beklenmektedir.

1.4.2. Danışman Öğretim Elemanının Sorumlulukları

Danışman öğretim elemanı;

- dönem başında öğretmen adaylarını dersin amacı, kapsamı, işleyişi ve değerlendirme süreci hakkında bilgilendirir,
- öğretmen adaylarının gözleme başlamadan önce etik ve mesleki sorumlulukları anlamalarını sağlar,
- dönem boyunca gerçekleştirilecek gözlem çalışmalarını planlar ve gerekli koordinasyonu sağlar,
- haftalık teorik dersleri gözlem konularıyla ilişkilendirerek yürütür,
- öğretmen adaylarına her haftanın gözlem amacı ve gözlem odağı konusunda rehberlik eder,
- gerekli olduğunda gözlem öncesi okuma, inceleme veya hazırlık çalışmaları belirler,
- öğretmen adaylarının hazırladığı gözlem belgelerini inceler,
- gözlem ile yorumun ayrılması, gözlem verilerinin analiz edilmesi ve kuram-uygulama ilişkisinin kurulması konularında öğretmen adaylarına geri bildirim verir,
- gözlem yapılan eğitim kurumları ve öğretmenlerle gerektiğinde iletişim kurarak sürecin planlandığı biçimde yürütülmesini destekler,
- öğretmen adaylarının devam ve görevlerini takip eder,
- ara sınav ve final kapsamında teslim edilen belgeleri belirlenen ölçütler doğrultusunda değerlendirir.

1.4.3. Gözlem Yapılan Sınıfın Öğretmeninin Sorumlulukları

Gözlem yapılan sınıfın öğretmeni, öğretmen adayının gerçek eğitim ortamını tanımada önemli bir rehberdir. Bu kapsamda öğretmenden;

- öğretmen adayını sınıfın ve okulun genel işleyişi hakkında gerektiği ölçüde bilgilendirmesi,
- öğretmen adayının gözlem yapabilmesi için uygun bir ortam oluşturması,
- mümkün olduğunca sınıfın doğal eğitim-öğretim sürecini sürdürmesi,

- öğretmen adayının gözlem konusuyla ilgili yönelttiği sorulara uygun zamanlarda açıklama yapması,
- gerekli durumlarda yaptığı uygulamaların planlanması veya yürütülmesine ilişkin kısa mesleki paylaşımlarda bulunması,
- öğretmen adayının kurum ve sınıf kurallarına uyumuna rehberlik etmesi ve
- gerekli hâllerde danışman öğretim elemanı ile iletişim kurması beklenmektedir.

Gözlem sürecinin amacı öğretmenin performansını değerlendirmek değildir. Bu nedenle gözlem yapılan sınıfın öğretmeninden özel olarak “örnek ders” hazırlaması ya da normal öğretim sürecini öğretmen adayı için değiştirmesi beklenmez. Öğretmen adayının temel öğrenme kaynağı, gerçek ve doğal eğitim-öğretim sürecidir.

1.5. Gözlem Sürecinde Dikkat Edilmesi Gereken Temel Hususlar

Gözlem, eğitim ortamında gerçekleşen her olayı yazmak veya dersin sonunda genel bir izlenim belirtmek değildir. Sistematiik gözlem; belirli bir amaç doğrultusunda eğitim ortamını dikkatle incelemek, önemli durumları gözlenebilir kanıtlarla kaydetmek ve bu durumları daha sonra eğitimsel açıdan değerlendirmektir.

Öğretmen adaylarının gözlem yaparken öncelikle “Ne oldu?” sorusuna odaklanmaları gerekir. Olayın neden gerçekleşmiş olabileceği, ne anlama geldiği veya başka nasıl gerçekleştirilebileceği ise gözlem sonrasında yapılacak analiz kapsamında ele alınmalıdır.

Gözlem sırasında özellikle;

- gözlem konusu ve haftanın amacı,
- dersin veya etkinliğin nasıl başladığı ve sürdürüldüğü,
- kullanılan öğretim yöntem ve teknikleri,
- öğretmen tarafından yöneltilen sorular ve verilen dönütler,
- öğrencilerin öğretim sürecine katılımı,
- öğretmen-öğrenci ve öğrenci-öğrenci etkileşimleri,
- kullanılan materyal ve öğrenme kaynakları,
- sınıfın fiziksel özelliklerinin öğretim sürecine etkileri,
- bireysel farklılıklara yönelik uygulamalar,
- sınıf yönetimi,
- ölçme ve değerlendirme uygulamaları ile
- haftanın gözlem odağı açısından dikkat çekici diğer durumlar incelenebilir.

Her hafta bu boyutların tamamına aynı düzeyde odaklanması beklenmemektedir. Haftalık gözlem amacı doğrultusunda bazı boyutlar ön plana çıkacaktır.

1.6. Etik İlkeler ve Mesleki Davranışlar

Eğitim kurumlarında gerçekleştirilecek gözlemler, çocukların ve yetişkinlerin bulunduğu gerçek eğitim ortamlarında yürütülmektedir. Bu nedenle gözlem sürecinde etik ilkelere uyulması dersin temel koşullarından biridir.

Etik sorumluluk yalnızca hazırlanan raporlarda **isim kullanılmaması** anlamına gelmez. Öğretmen adayının **eğitim kurumuna girişinden gözlem sırasında tuttuğu notlara, sınıftaki davranışlarından gözlem sonrasında yaptığı paylaşımlara kadar** sürecin tamamını kapsar.

1.6.1. Gizlilik ve Mahremiyet

Gözlem sırasında öğretmenler, öğrenciler veya kurumla ilgili edinilen bilgiler yalnızca dersin amaçları doğrultusunda kullanılmalıdır.

Hazırlanan rapor ve formlarda öğrenci, öğretmen, yönetici veya diğer çalışanların **gerçek isimleri kullanılmamalıdır**. Gerekli durumlarda “**Öğretmen**”, “**Öğrenci 1**”, “**Öğrenci 2**” gibi ifadeler tercih edilmelidir.

Öğrencilerin akademik başarıları, davranışları, aileleri, sağlık durumları veya diğer kişisel özellikleriyle ilgili bilgiler **raporlarda yer almamalıdır**. Gözlem sırasında edinilen bilgiler sosyal medya ortamlarında veya dersin amaçları dışında **üçüncü kişilerle** paylaşılmamalıdır.

1.6.2. Fotoğraf, Video ve Ses Kaydı

Gerekli kurumsal ve kişisel izinler bulunmadığı sürece gözlem yapılan eğitim ortamında **fotoğraf, video veya ses kaydı alınmamalıdır**.

Öğretmen adayının gözlem sürecindeki temel veri kaynağı sistematik biçimde tuttuğu gözlem notlarıdır. Kişisel cep telefonu veya diğer cihazların kullanımı eğitim ortamının doğal işleyişini etkilemeyecek biçimde sınırlandırılmalıdır.

1.6.3. Çocuklarla İletişim

İlkokul öğrencileriyle gerçekleştirilen her türlü iletişimde çocuğun üstün yararı gözetilmelidir.

Öğretmen adayları;

- öğrencilerle saygılı ve yaş düzeyine uygun biçimde iletişim kurmalı,
- öğrencileri küçük düşüren, etiketleyen veya diğer öğrencilerle karşılaştıran ifadelerden kaçınmalı,
- öğrencilerden gözlem amacı dışında kişisel bilgi talep etmemeli,
- öğrencilerle ilgili kişisel değerlendirmelerini sınıf veya okul ortamında paylaşmamalıdır.

Öğretmen adayı gözlemci olarak sınıfta bulunmakta; öğrencilerin akademik, davranışsal veya kişisel durumlarına ilişkin karar verme ya da değerlendirme **yetkisi taşımamaktadır**.

1.6.4. Eğitim-Öğretim Sürecine Müdahale Etmeme

Gözlem sırasında sınıfın doğal işleyişinin korunması esastır. Öğretmen adayları, gözlem yapılan öğretmenin talebi veya önceden yapılmış bir planlama bulunmadığı sürece;

- öğrencilere doğrudan yönerge vermemeli,
- öğrencilerin cevaplarını düzeltmemeli,
- öğretmenin öğretim kararlarına müdahale etmemeli,
- sınıf yönetimine ilişkin doğrudan müdahalede bulunmamalıdır.

Gözlem sırasında merak edilen konular dersin akışını kesmeden, uygun bir zamanda öğretmene sorulabilir.

1.6.5. Yargılayıcı ve Etiketleyici Dilden Kaçınma

Gözlem raporlarında öğretmenler, öğrenciler ve eğitim kurumlarına ilişkin genelleyici, öznel veya yargılayıcı ifadeler yer verilmemelidir. Değerlendirmeler, doğrudan gözlenebilen davranış, uygulama ve durumlara dayandırılmalı; yapılan yorumların hangi gözlem verilerinden hareketle oluşturulduğu açık biçimde ortaya konulmalıdır. Bu doğrultuda öğretmen adaylarından **kişileri ya da kurumları değerlendirmeleri değil**, gözlemledikleri eğitimsel süreçleri nesnel veriler temelinde betimlemeleri, analiz etmeleri ve mesleki açıdan anlamlandırmaları beklenmektedir.

1.6.6. Kurum Kültürüne ve Mesleki Sınırlara Saygı

Öğretmen adayları gözlem yapılan eğitim kurumunda;

- belirlenen gün ve saatlere uymalı,
- kuruma zamanında gelmeli,
- eğitim ortamına uygun bir görünüm ve davranış sergilemeli,
- öğretmenler, öğrenciler, yöneticiler ve diğer çalışanlarla saygılı iletişim kurmalı,
- kurumun günlük çalışma düzenine ve belirlediği kurallara uymalıdır.

Öğretmen adayının gözlem yaptığı kurumda bulunması, öğretmenlik mesleğine ilişkin profesyonel davranışları deneyimlemeye başladığı bir süreç olarak değerlendirilmelidir.

1.7. Dönem Başında Yapılacak Hazırlıklar

Gözlem uygulamalarının başlamasından önce dersin paydaşlarının sürecin genel işleyişi hakkında bilgi sahibi olması ve gerekli planlamaların yapılması gerekir.

Öğretmen Adayı

Dönem başlangıcında öğretmen adayının;

- dersin haftalık planını ve gözlem takvimini takip etmesi,
- gözlem yapacağı kurum ve sınıfa ilişkin kendisine bildirilen bilgileri öğrenmesi,
- danışman öğretim elemanı ve gözlem yapılan sınıfın öğretmeniyle iletişim sürecini öğrenmesi,
- kullanılacak gözlem formu ve rapor şablonlarını incelemesi,
- etik ilkeler ve mesleki davranışlara ilişkin sorumluluklarını bilmesi,
- hazırlayacağı belgelerin nasıl dosyalanacağını öğrenmesi ve
- ara sınav ile final kapsamında hangi haftalara ait belgeleri teslim edeceğini bilmesi beklenmektedir.

Danışman Öğretim Elemanı

Dönem başlangıcında danışman öğretim elemanının;

- öğretmen adaylarını dersin amacı ve işleyişi konusunda bilgilendirmesi,
- haftalık gözlem planını açıklaması,
- öğretmen adaylarının gözlem yapacağı kurum ve sınıflara ilişkin gerekli koordinasyonu sağlaması,
- kullanılacak belge ve formları öğrencilere tanıtması,
- etik ilkeleri öğrencilerle birlikte ele alması,
- devam, raporlama ve değerlendirme esaslarını açıklaması,
- ara sınav ve final kapsamında değerlendirilecek ürünleri ve değerlendirme ölçütlerini duyurması beklenmektedir.

Gözlem Yapılan Sınıfın Öğretmeni

Gözlem uygulamaları başlamadan önce gözlem yapılan sınıfın öğretmenin;

- dersin genel amacı ve öğretmen adayının gözlemci rolü hakkında bilgilendirilmesi,
- öğretmen adaylarının hangi gün ve saatlerde gözlem gerçekleştireceğini bilmesi,
- öğretmen adayından beklenen çalışmalar hakkında genel bilgi sahibi olması,
- öğretmen adayının sınıftaki rolü ve sınırlarının farkında olması ve
- gerektiğinde danışman öğretim elemanı ile nasıl iletişim kurulacağını bilmesi önemlidir.

Dönem başlangıcında gerçekleştirilecek bu hazırlıkların temel amacı, süreç başladıktan sonra ortaya çıkabilecek belirsizlikleri azaltmak ve üç paydaşın da **aynı amaç ve beklentiler doğrultusunda** hareket etmesini sağlamaktır.

1.8. Gözleme Başlamadan Önce Kısa Kontrol

İlk gözlem uygulamasından önce aşağıdaki konuların açıklığa kavuşturulmuş olması önerilmektedir:

Kontrol Edilecek Husus	Öğretmen Adayı	Danışman Öğretim Elemanı	Gözlem Yapılan Sınıfın Öğretmeni
Dersin amacı ve genel işleyişi bilinmektedir.	✓	✓	✓
Gözlem takvimi bilinmektedir.	✓	✓	✓
Tarafların görev ve sorumlulukları bilinmektedir.	✓	✓	✓
Etik ve mesleki davranış ilkeleri bilinmektedir.	✓	✓	✓
Haftalık gözlem sürecinin nasıl yürütüleceği bilinmektedir.	✓	✓	✓
Kullanılacak gözlem belgeleri/formları tanınmaktadır.	✓	✓	
Evrakların teslim ve değerlendirme süreci açıklanmıştır.	✓	✓	
Gerekli iletişim ve koordinasyon sağlanmıştır.	✓	✓	✓

Bu hazırlıkların tamamlanmasının ardından öğretmen adayları kılavuzun **II. Ders Süreci** bölümünde açıklanan haftalık çalışmalar doğrultusunda gözlem uygulamalarına başlar.

II. DERS SÜRECİ

Bu bölümde, Eğitim Kurumlarında Gözlem dersinin dönem boyunca yürütülmesine ilişkin uygulama esaslarına yer verilmiştir. Ders öncesi süreçte açıklanan genel işleyiş doğrultusunda; teorik derslerin yürütülmesi, gözlem odaklarının belirlenmesi, öğretmen adaylarının hazırlıkları, gözlem kayıtlarının tutulması, gözlem sonrası çalışmaların gerçekleştirilmesi ve haftalık belgelerin hazırlanmasına ilişkin açıklamalar aşağıda sunulmuştur.

2.1. Teorik Dersin Yürütülmesi

Dersin teorik bölümü, öğretmen adaylarının gerçekleştirecekleri gözlemleri daha bilinçli ve amaçlı biçimde yürütebilmelerini destekleyecek şekilde planlanır. Bu kapsamda teorik ders, yalnızca konu anlatımına dayalı bir süreç olarak değil; gözlem uygulamalarını hazırlayan, gözlem sonrasında elde edilen verilerin tartışılmasına olanak sağlayan ve kuram ile uygulama arasında ilişki kurulmasını destekleyen bir öğrenme ortamı olarak ele alınır.

Teorik derslerde, ilgili gözlem konusu doğrultusunda temel kavram ve ilkeler ele alınabilir; öğretim programları, ders kitapları, öğretim materyalleri veya sınıf içi uygulama örnekleri incelenebilir. Ayrıca öğretmen adaylarının önceki gözlemlerinden elde ettikleri örnek durumlar sınıf ortamında tartışılarak farklı uygulamaların karşılaştırılması sağlanabilir.

Teorik ders kapsamında yapılacak çalışmaların içeriği, ilgili gözlem konusunun özelliklerine göre danışman öğretim elemanı tarafından belirlenir.

2.2. Gözlem Odağının Belirlenmesi

Her gözlem uygulamasında öğretmen adayının tüm sınıf içi süreçleri aynı anda incelemesi beklenmemektedir. Bu nedenle her gözlem için, ilgili konu doğrultusunda belirli bir gözlem odağı oluşturulur.

Gözlem odağı; öğretimin planlanması, öğretmen-öğrenci etkileşimi, öğrenci katılımı, kullanılan yöntem ve teknikler, materyal kullanımı, sınıf yönetimi, ölçme ve değerlendirme, bireysel farklılıkların dikkate alınması veya ilgili dersin öğretime özgü başka bir boyut üzerinden belirlenebilir.

Danışman öğretim elemanı, gözlem odağını öğretmen adaylarına uygulama öncesinde açıklar. Gözlem odağının açık biçimde belirlenmesi, öğretmen adayının gözlem sırasında dikkatini belirli eğitimsel durumlara yöneltmesini ve gözlem sonrasında daha nitelikli analiz yapabilmesini destekler.

2.3. Öğretmen Adayının Gözlem Öncesi Hazırlığı

Öğretmen adayından, gerçekleştirilecek gözlemin konusu ve odağı doğrultusunda gerekli hazırlıkları tamamlaması beklenir.

Bu hazırlıklar arasında;

- ilgili öğretim programının incelenmesi,
- ders kitabı veya diğer öğretim materyallerinin gözden geçirilmesi,
- gözlem konusu ile ilişkili temel kavramların tekrar edilmesi,
- danışman öğretim elemanı tarafından önerilen kısa okuma veya inceleme çalışmalarının tamamlanması,
- kullanılacak gözlem formu veya diğer belgelerin hazır bulundurulması yer alabilir.

Gözlem öncesi hazırlığın kapsamı, her gözlem için aynı olmak zorunda değildir. Hazırlıkların niteliği ve kapsamı ilgili gözlem konusuna göre belirlenir.

2.4. Gözlem Kayıtlarının Tutulması

Öğretmen adaylarının gözlem sırasında dikkat çekici buldukları durumları kısa ve düzenli notlar hâlinde kaydetmeleri beklenmektedir. Bu kayıtlar, gözlem sonrasında hazırlanacak raporun temelini oluşturur.

Gözlem kayıtlarında;

- gözlenen olay veya uygulamanın ne olduğu,
- hangi koşullarda gerçekleştiği,
- öğretmen ve öğrencilerin sürece nasıl katıldığı,
- kullanılan yöntem, materyal veya araçlar,
- gözlem odağı açısından dikkat çekici görülen durumlar yer alabilir.

Kayıtlar hazırlanırken gözlenebilir durumlarla kişisel yorumların birbirinden ayrılması önemlidir. Gözlem sırasında kısa notlar tutulabilir; ancak ayrıntılı değerlendirme ve yorumların **gözlem sonrasında** yapılması tercih edilmelidir.

Gözlem notları, gözlem sürecinin doğal akışını bozmayacak ve öğretmen adayının sınıf içi etkileşimleri takip etmesini engellemeyecek ölçüde tutulmalıdır.

2.5. Gözlem Sonrası Sınıf İçi Çalışmalar

Gözlem uygulamalarının ardından öğretmen adaylarının deneyimleri teorik ders kapsamında ele alınabilir. Bu çalışmalar, farklı gözlem ortamlarında ortaya çıkan uygulamaların karşılaştırılması ve gözlem verilerinin eğitimsel açıdan anlamlandırılması amacıyla yürütülür.

Sınıf içi değerlendirmelerde;

- benzer ve farklı uygulamalar karşılaştırılabilir,
- dikkat çekici gözlem örnekleri tartışılabilir,
- gözlenen durumların olası nedenleri ve sonuçları üzerinde durulabilir,
- gözlem verileri ilgili kuramsal bilgilerle ilişkilendirilebilir,
- alternatif öğretim uygulamaları üzerine görüş geliştirilebilir.

Bu süreçte temel amaç, öğretmen adaylarının birbirlerinin gözlem deneyimlerinden de yararlanarak farklı eğitim ortamlarına ilişkin daha geniş bir bakış açısı geliştirmeleridir.

2.6. Haftalık Belgelerin Hazırlanması

Her gözlem uygulamasının ardından öğretmen adayı, ilgili haftaya ilişkin gerekli belge veya belgeleri hazırlar. Hazırlanacak ürünün türü gözlem konusuna göre değişebilmekle birlikte, ders kapsamında temel belge olarak gözlem raporu kullanılacaktır.

Gözlem raporunun hazırlanmasında kılavuz ekinde sunulan ortak şablon esas alınır (**EK-1**). Gerekli görülen durumlarda danışman öğretim elemanı, ilgili gözlem konusu için ek bir çalışma, kısa değerlendirme formu veya destekleyici belge talep edebilir.

Hazırlanan belgelerin;

- ilgili gözlem deneyimine dayanması,
- açık ve anlaşılır biçimde düzenlenmesi,
- gözlem verileri ile yapılan yorumların ilişkilendirilmesi,
- belirtilen süre içerisinde tamamlanması ve
- dönem sonunda değerlendirme sürecinde kullanılmak üzere düzenli biçimde saklanması gerekmektedir.

2.7. Geri Bildirim Süreci

Öğretmen adaylarının gözlem ve raporlama becerilerinin dönem boyunca geliştirilmesi amacıyla hazırlanan çalışmalar danışman öğretim elemanı tarafından incelenir ve gerekli durumlarda geri bildirim sunulur.

Geri bildirimler özelliklerle;

- gözlem verilerinin yeterliliği,
- betimleme ile yorumun ayrılması,
- yapılan çıkarımların gözlem verileriyle desteklenmesi,
- kuram ve uygulama arasında ilişki kurulması,
- mesleki değerlendirme ve yansıtmanın niteliği üzerinde yoğunlaşabilir.

Öğretmen adaylarının verilen geri bildirimleri yalnızca ilgili raporun düzeltilmesi açısından değil, sonraki gözlem uygulamalarında kendi gözlem ve analiz becerilerini geliştirmek amacıyla kullanmaları beklenmektedir. Bu nedenle **geri bildirim süreci**, tek bir ürünün değerlendirilmesinden ziyade dönem boyunca devam eden mesleki gelişim sürecinin bir parçası olarak ele alınır.

III. DERS SONRASI SÜREÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu bölümde, dönem boyunca gerçekleştirilen gözlem çalışmalarına ilişkin belgelerin düzenlenmesi ve teslimi ile ara sınav ve final değerlendirme süreçlerine ilişkin esaslar açıklanmaktadır. Değerlendirme sürecinde öğretmen adayının yalnızca tek bir gözlemdaki performansı değil, dönem boyunca gerçekleştirdiği hazırlık, gözlem, analiz ve mesleki yansıtma çalışmalarının bütünlüğü dikkate alınır.

3.1. Gözlem Belgelerinin Düzenlenmesi

Öğretmen adayları dönem boyunca gerçekleştirdikleri gözlemlere ilişkin belgeleri düzenli olarak saklamakla sorumludur. Her gözlem uygulamasından sonra hazırlanan **Haftalık Gözlem Raporu**, ilgili gözleme ait diğer çalışmalarla birlikte değerlendirme sürecinde kullanılmak üzere dosyalanır.

Gözlem belgelerinin;

- ilgili gözleme ait bilgileri eksiksiz içermesi,
- kılavuzda belirtilen şablona uygun olarak hazırlanması,
- öğretmen adayının kendi gözlem ve değerlendirmelerine dayanması,
- düzenli ve okunabilir biçimde sunulması ve
- belirlenen teslim tarihine kadar tamamlanmış olması beklenmektedir.

Danışman öğretim elemanı tarafından ilgili gözlem konusu kapsamında ek bir çalışma veya belge istenmesi durumunda bu ürünler de ilgili haftanın belgelerine eklenir.

3.2. Ara Sınav Dosyasının Hazırlanması ve Teslimi

Dersin **1–7. haftaları arasında** gerçekleştirilen gözlem çalışmalarına ilişkin belgeler ara sınav değerlendirmesi kapsamında ele alınır.

Öğretmen adayı, ara sınav kapsamında;

- 1–7. haftalara ait Haftalık Gözlem Raporlarını,
- ilgili haftalarda istenmiş olması hâlinde ek çalışma ve belgeleri bir araya getirerek **Ara Sınav Gözlem Dosyasını** oluşturur.

Dosyada yer alan belgelerin kronolojik olarak düzenlenmesi ve her bir belgenin hangi gözlem uygulamasına ait olduğunun açık biçimde belirtilmesi gerekir. Ara Sınav Gözlem Dosyası, danışman öğretim elemanı tarafından ilan edilen tarih ve teslim biçimine uygun olarak teslim edilir.

3.3. Final Dosyasının Hazırlanması ve Teslimi

Dersin **8–14. haftaları arasında** gerçekleştirilen gözlem çalışmalarına ilişkin belgeler final değerlendirmesi kapsamında ele alınır.

Öğretmen adayı, final kapsamında;

- 8–14. haftalara ait Haftalık Gözlem Raporlarını,
- ilgili haftalarda hazırlanması istenen ek çalışma ve belgeleri ve
- dönem sonu genel yansıtma çalışmasını **(EK-3)** bir araya getirerek **Final Gözlem Dosyasını** oluşturur.

Final Gözlem Dosyası, danışman öğretim elemanı tarafından ilan edilen tarih ve teslim biçimine uygun olarak teslim edilir.

3.4. Dönem Sonu Genel Yansıtma

Dönem sonunda öğretmen adaylarından, gerçekleştirdikleri gözlem deneyimlerini bütüncül olarak değerlendiren kısa bir genel yansıtma hazırlamaları beklenir.

Bu çalışmada öğretmen adayının;

- dönem boyunca gözlemlediği farklı eğitim ortamları ve öğretim süreçlerinden edindiği temel çıkarımları,
- öğretmenlik mesleğine ilişkin değişen veya gelişen düşüncelerini,
- gözlem sürecinde fark ettiği mesleki güçlü yönlerini ve gelişime açık alanlarını,
- gelecekteki öğretmenlik uygulamalarına taşımak istediği deneyim ve yaklaşımları değerlendirmesi beklenir.

Dönem sonu genel yansıtmanın amacı, haftalık gözlem raporlarında yer alan değerlendirmeleri **tekrar etmek değil**; dönem boyunca edinilen deneyimleri bir bütün olarak ele alarak öğretmen adayının mesleki gelişimine ilişkin genel bir değerlendirme ortaya koymasını sağlamaktır.

3.5. Değerlendirme Süreci

Ara sınav ve final değerlendirmeleri, ilgili değerlendirme döneminde teslim edilen gözlem dosyaları üzerinden danışman öğretim elemanı tarafından gerçekleştirilir.

Değerlendirmede temel olarak;

- gözlem öncesi hazırlığın niteliği,
- gözlem verilerinin somut ve sistematik biçimde sunulması,
- gözlem ile kişisel yorumun birbirinden ayrılması,
- gözlenen durumların eğitimsel açıdan analiz edilmesi,
- kuram ve uygulama arasında anlamlı ilişki kurulması,
- mesleki yansıtmanın niteliği,
- raporların özgünlüğü ve
- belgelerin düzenli ve zamanında hazırlanması dikkate alınır.

Değerlendirmede raporların uzunluğundan çok, gözlem verilerinin niteliği ve öğretmen adayının bu verileri eğitimsel açıdan anlamlandırabilme düzeyi esas alınır. Gözlem raporlarının değerlendirilmesinde kullanılacak ölçütler kılavuz ekinde sunulan **Gözlem Raporu Değerlendirme Rubriği (EK-2)** doğrultusunda uygulanır. Aşağıda, bu dersin değerlendirme kriterlerine ilişkin bilgilendirme yer almaktadır.

Tablo 1. Eğitim Kurumlarında Gözlem Dersi Değerlendirme Yüzdelikleri

ETKİNLİKLER	DEĞERLENDİRME YÜZDELİKLERİ	
	ARA SINAV (%40)	FİNAL (%60)
Ara Sınav Gözlem Raporları (1, 2, 3, 4, 5, 6 ve 7. Haftalar)	%100	-
Final Sınavı Gözlem Raporları (8, 9, 10, 11, 12, 13 ve 14. Haftalar) + Dönem Sonu Genel Yansıtma Çalışması	-	%100

Tablo 2. Eğitim Kurumlarında Gözlem Dersi Harf Notu Aralıkları

BAŞARI NOTU	HARF NOTU	KATSAYI
95-100	AA	4.00
90-94,99	AB	3.70
85-89,99	BA	3.30
80-84,99	BB	3.00
75-79,99	BC	2.70
70-74,99	CB	2.30
65-69,99	CC	2.00
60-64,99	CD	1.70
55-59,99	DC	1.30
50-54,99	DD	1.00
0-49,99	FF*	0.00

3.6. Değerlendirme Sonuçlarının Geri Bildirim Amaçlı Kullanılması

Ara sınav değerlendirmesi yalnızca öğretmen adayına bir başarı puanı verilmesi amacıyla değil, dönem içerisindeki gözlem ve raporlama becerilerinin geliştirilmesine yönelik bir geri bildirim fırsatı olarak da değerlendirilir. **Ara sınav sonrasında verilen geri bildirimlerin**, öğretmen adayının 8–14. haftalar arasındaki gözlem çalışmalarında dikkate alınması beklenir. Böylece final değerlendirmesinde öğretmen adayının yalnızca ilgili haftalardaki ürünleri değil, dönem içerisinde gözlem ve analiz becerilerini geliştirme yönündeki ilerlemesi de izlenebilir.

3.7. Eksik veya Zamanında Teslim Edilmeyen Belgeler

Öğretmen adaylarının gözlem çalışmalarını ve bu çalışmalara ilişkin belgeleri belirlenen süreler içerisinde tamamlamaları esastır. Geçerli bir mazeret nedeniyle gözlem uygulamasına katılamayan veya ilgili belgeyi süresi içerisinde teslim edemeyen öğretmen adayının durumu, yürürlükteki üniversite mevzuatı ve danışman öğretim elemanının yönlendirmesi doğrultusunda değerlendirilir. Gerekli görülmesi hâlinde eksik gözlem veya çalışma için telafi süreci planlanabilir. Mazeret bulunmaksızın gerçekleştirilmeyen gözlem çalışmaları ile eksik veya zamanında teslim edilmeyen belgeler değerlendirme sürecinde dikkate alınır.

3.8. Dersin Tamamlanması

Dersin tamamlanabilmesi için öğretmen adayının dönem boyunca kendisinden beklenen gözlem çalışmalarını gerçekleştirmesi, gerekli belgeleri hazırlaması ve ara sınav ile final kapsamında istenen dosyaları belirtilen biçimde teslim etmesi gerekir.

Dönem sonunda tamamlanan gözlem sürecinin, öğretmen adayının farklı eğitim ortamlarını tanımasına, öğretim süreçlerini daha sistematik biçimde incelemesine ve kendi öğretmenlik anlayışını gerçek eğitim ortamlarından elde ettiği deneyimler doğrultusunda geliştirmesine katkı sağlaması beklenmektedir.

EK-1. HAFTALIK GÖZLEM RAPORU

Öğretmen Adayının Adı Soyadı :
Öğrenci Numarası :
Gözlem Tarihi :
Eğitim Kurumu :
Sınıf Düzeyi :
Gözlenen Ders / Etkinlik :
Gözlem Konusu / Odağı :

1. GÖZLEM ÖNCESİ HAZIRLIK

Bu gözlem öncesinde yaptığınız hazırlıkları ve gözlem sırasında özellikle dikkat etmeyi planladığınız noktaları kısaca belirtiniz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. GÖZLEM NOTLARI

Gözlem konusu/odağı doğrultusunda dikkat çekici bulduğunuz durumları somut ve gözlenebilir biçimde kaydediniz. (NOT: Aşağıdaki sorular örnek sorular olarak hazırlanmış olup çeşitlendirilebilir.)

- Öğretmen öğrenci katılımını artırmak için hangi yöntem ve teknikleri kullandı?
- Öğrencilerin derse katılım biçimleri nasıldı?
- Öğretmen öğrenci cevaplarına nasıl dönüt verdi?
- Kullanılan materyal veya etkinlikler öğrenme sürecini nasıl destekledi?
- Öğretmen bireysel farklılıklara yönelik nasıl bir yaklaşım sergiledi?
- Gözlem odağı açısından dikkat çeken başka hangi durumlar ortaya çıktı?

.....

.....

.....

.....

.....

3. DİKKATİMİ ÇEKEN BİR DURUM

Gözlem sırasında eğitim-öğretim süreci açısından önemli veya düşündürücü bulduğunuz bir olayı ya da uygulamayı kısaca açıklayınız.

.....

.....

.....

4. ANALİZ VE KURAM-UYGULAMA İLİŞKİSİ

Yukarıda belirttiğiniz durumu eğitimsel açıdan değerlendiriniz. Gözleminizi daha önce edindiğiniz bir kavram, yaklaşım, yöntem, ilke veya mesleki bilgiyle ilişkilendiriniz.

.....

.....

.....

.....

5. MESLEKİ YANSITMA

Bu gözlem öğretmenlik mesleğine ilişkin size ne düşündürdü veya ne öğretti? Benzer bir durumla kendi sınıfınızda karşılaşmanız hâlinde nasıl bir yaklaşım benimserdiniz?

.....

.....

.....

6. GÖZLEMDEN KALAN SORUM

Bu gözlem sonucunda eğitim, öğretim veya öğretmenlik mesleğine ilişkin zihninizde oluşan bir soruyu yazınız.

Sorum:

.....

EK-2. HAFTALIK GÖZLEM RAPORU DEĞERLENDİRME FORMU

Öğretmen Adayı Adı Soyadı :
Öğrenci Numarası :
Gözlem Yapılan Kurum :
Gözlem Tarihi : / / 20.....
Gözlem Konusu / Odağı : / / 20.....
Değerlendiren :

Bu form, öğretmen adayları tarafından hazırlanan Haftalık Gözlem Raporlarının ortak ölçütler doğrultusunda değerlendirilmesi amacıyla hazırlanmıştır.

Değerlendirme Şekli : (G)= Geliştirilmeli (1 Puan), (Y)= Yeterli (2 Puan), (İ)= İyi (3 Puan)

ÖLÇÜT	DEĞERLENDİRME MADDESİ	(G)	(Y)	(İ)	AÇIKLAMALAR
1. Gözlem Öncesi Hazırlık	1.1. Gözlem konusu/odağına uygun ön hazırlık yapabilme				
	1.2. Gözlem sırasında dikkat edilecek temel noktaları belirleyebilme				
2. Gözlem Verilerinin Niteliği	2.1. Gözlem odağıyla ilişkili durumları belirleyebilme				
	2.2. Gözlenen durumları somut ve açık biçimde betimleyebilme				
	2.3. Gözlem verileri ile kişisel yorumları birbirinden ayırabilme				
	2.4. Değerlendirmelerini gözlem verileriyle destekleyebilme				
3. Analiz ve Kuram–Uygulama İlişkisi	3.1. Gözlenen durumları eğitim-öğretim süreci açısından analiz edebilme				
	3.2. Gözlem verilerinden gerekçeli çıkarımlarda bulunabilme				
	3.3. Gözlenen durumları uygun kavram, ilke, yaklaşım veya mesleki bilgiyle ilişkilendirebilme				
4. Mesleki Yansıtma	4.1. Gözlem deneyimini kendi öğretmenlik yaklaşımıyla ilişkilendirebilme				
	4.2. Mesleki gelişime yönelik güçlü ve geliştirilmesi gereken yönleri fark edebilme				
5. Mesleki Sorgulama	5.1. Gözlem deneyiminden hareketle eğitimsel veya mesleki bir soru oluşturabilme				
6. Raporlama	6.1. Raporu açık, anlaşılır ve düzenli biçimde hazırlayabilme				
	6.2. Mesleki ve etik ilkelere uygun bir dil kullanabilme				
7. Geri Bildirim*					

* Bu kısım danışman öğretim elemanı tarafından doldurulmalı ve 8 puan üzerinden puanlanmalıdır.

** Değerlendirme formundan alınacak toplam puanın 2 katı, öğrencinin **100 puan** üzerinden değerlendirilmesini sağlayacaktır.

EK-3. DÖNEM SONU GENEL YANSITMA ÇALIŞMASI ŞABLONU

Öğretmen Adayı Adı Soyadı :

Gözlem Okulu :

Gözlem Yapılan Sınıfın Öğretmeni Adı Soyadı :

Danışman Öğretim Elemanı Adı Soyadı :

Rapor Konusu : Gerçekleştirilen gözlemlerin değerlendirilmesi

Rapor Tarihi :

1. Gözlem süresince öğretmenlik bilgi ve becerilerinizi hangi açılardan geliştirdiğinizi düşünüyorsunuz? Açıklayınız.

.....

.....

2. Gözlem süreci, öğretmenlik mesleğine ilişkin düşünce ve tutumlarınızı nasıl etkiledi? Yaşadığınız deneyimlerden örnek vererek açıklayınız.

.....

.....

3. Gözlem yaptığınız eğitim kurumunu; öğrenme ortamı, öğretmen-öğrenci ilişkileri ve mesleki gelişiminize sunduğu fırsatlar açısından nasıl değerlendirirsiniz?

.....

.....

4. Gözlem yaptığınız sınıf öğretmenin öğretmenlik uygulamalarını, kendi mesleki gelişiminize katkısı açısından nasıl değerlendirirsiniz? Sizi en çok etkileyen uygulamalar nelerdir?

.....

.....

.....

5. Gözlem sürecinde, üniversitede edindiğiniz kuramsal bilgiler ile okul ortamındaki uygulamalar arasında ne tür benzerlikler veya farklılıklar gözlemlediniz?

.....

.....

.....

6. Gözlem sürecinin öğretmenlik mesleğine hazırlanmanıza katkısını genel olarak nasıl değerlendirirsiniz?

.....

.....

7. Bu dönem boyunca gerçekleştirdiğiniz gözlemleri düşündüğünüzde, “Öğretmen olduğumda mutlaka yapmak isterim” veya “Öğretmen olduğumda farklı yapmalıyım” dediğiniz uygulamalar nelerdir? Neden?

.....

.....

.....